

ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNE FARKLI BAKIŐLAR

Emin ÇİVİ

University of New Brunswick Saint John Marketing Faculty of Business
Canada
ecivi@unbsj.ca

İbrahim EROL

Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü / Manisa
ibrahim.erol@bayar.edu.tr

Turgay İNANLI

inanliturgay@yahoo.com

Ece D. EROL

Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü / Manisa
ece.demiray@bayar.edu.tr

THE POWER OF INTERNATIONAL COMPETITION:DIFFERENTVIEWES

Özet

Değişen dünya düzeninde ülkelerin hedefi rekabetçi bir kimliğe sahip olup, ülke gönencini arttırabilmek ve vatandaşların yaşanan değişimden zarar görmeden sahip oldukları zenginlikleri ve refah düzeylerini koruyabilmelerini sağlamaktır. Bu düşünceden hareketle rekabet gücünün çok boyutlu olduğu ve bir çok faktörün ülkelerin ve işletmelerin rekabet gücünü etkilediği konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Çalışmada, uluslararası rekabet gücünün farklı görüş açılarıyla nasıl tanımlandığı incelenip, ulusal rekabet gücünün belirlenmesi için geliştirilen çeşitli yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma uluslararası rekabet gücü konusunda bir literatür analizi olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası rekabet, ülkeler ve firmalar, değişen dünya ekonomisi

Abstract

The final target of all countries in fast changing world is to increase their competitiveness to provide better prosperity and resources to their residents. From the same point, there is a consensus that the competitiveness is a multi dimensional concept and several factors may affect the competitiveness of countries and companies. In this study, we will review different definitions and approaches on competitiveness and related subjects and will summarize these approaches. The study is a literature review on international competitiveness.

Key Words: international competitiveness, countries and companies, changing world economy

1. Giriş

Değişen dünya düzeninde tüm ülkelerin hedefi ülkelerinde rekabet şartlarını oluşturmak ve refah düzeylerini arttırabilmektir. Ancak rekabetin çok boyutlu olması nedeniyle ülkelerin ve işletmelerin rekabet gücü değişik faktörlere bağımlı kalmaktadır.

Yaşanan hızlı değişim sonrası rekabet gücü konusuna verilen önemin artmasıyla birlikte rekabet ve rekabet gücü konuları üzerinde yapılan araştırmaların sayısında büyük artış görölmüştür. Rekabetin boyutunun sürekli değişim göstermesi, konunun en farklı algılanan kavramlardan olmasına neden olmuştur. Çeşitli bilim disiplinleri bu konuya değişik bakış açıları getirmiş, ancak rekabet gücünün çok boyutlu yapısı genellikle göz ardı edilmiştir. Bu çalışmada uluslararası rekabet gücü kavramına farklı açılardan nasıl yaklaşıldığı ve nasıl tanımlandığı üzerinde durulmuş, ulusal rekabet gücünün ortaya çıkarılması için geliştirilen çeşitli teknik ve yaklaşımlar incelenmiştir.

1.1. Uluslararası Rekabet Gücü: Tanım ve Kapsamı

Bilim adamlarınca uluslararası rekabet gücü iki bakış açısından hareketle tanımlanmıştır: Bunlar Mikro (işletme ve endüstri) ve Makro (ülke) bakış açısıdır. Mikro düzeyli yaklaşımda ülke içindeki işletmeler arasındaki rekabet ve bu rekabetin ulusal/uluslararası pazardaki etkileri incelenirken, makro yaklaşımda ülkenin uluslararası rekabetteki konumu üzerinde durulmuştur¹. Rekabet gücünün ulusal açıdan nasıl algılandığını anlayabilmek için konuya Başkanın Endüstriyel Rekabet Komisyonu'nun yapmış olduğu tanımla başlamak doğru olacaktır.

“Rekabet g¼c¼ ülkelerin serbest ve yerleşmiş pazar koşulları altında vatandaşların reel gelirlerini arttırmaya çalışırken, aynı anda ürettiği ürün ve hizmetleri uluslararası pazarlara sunabilmesi ve başarılı olabilmesidir.”²

Makro yaklaşımda en çok kullanılan ve kendisine atıfta bulunulan bu tanımda rekabet g¼c¼n¼n elde edilme amacının ülke vatandaşlarının reel gelirlerini, refahını arttırmak ve belli bir yaşam düzeyini sağlayabilmek olduğu vurgulanmaktadır. Diğer önemli bir konu ise, serbest piyasa şartlarında ülkedeki yaşam standartlarındaki artışın sürdürülebilir hale getirilmesidir. Bir çok akademisyen bu gelişmenin sağlanabilmesini, uluslararası ticaret alanında ülkenin çeşitli ürünleri tasarlayabilme, üretebilme, dağıtabilme ve pazarlayabilme yeteneklerinin iyileştirilmesine bağlı olduğunu belirtmektedir.³

Çeşitli kuruluş ve araştırmacıların rekabet g¼c¼n¼n ölçümüne ilişkin çalışmaları ülkelerin ya da işletmelerin rekabet yarışındaki konumlarının belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. **Dünya Ekonomik Forumu** (World Economic Forum) rekabet g¼c¼n¼ girişimcilerin ürün ve hizmetleri tasarlama, üretme ve fiyatlandırma aşamalarında rakiplerine göre üstünlük kazanmaları olarak tanımlamaktadır⁴. Markusen(1987)⁵ ise endüstrinin rekabet g¼c¼n¼ üretim etkinliği açısından üretim etkinliği endeksini baz alarak toplam faktör verimliliğinden hareketle tanımlamaktadır⁶.

Benzer şekilde Landau(1992) rekabet g¼c¼n¼ gelecekteki neslin yaşam düzeyini ve ülkenin büyüme potansiyelini azaltmadan, yüksek ve kaliteli istihdam düzeyine ulaşarak, ülkede yüksek yaşam standartlarının ve kabul edilebilir büyüme oranının elde edilmesi olarak tanımlamaktadır⁷. Bu tanımda ulusal istihdamın artırılmasının gerekliliğinden söz edilirken, vatandaşların yaşam standartlarındaki artışa verilen öneme de değinilmiştir. Landau’ya göre ulusal istihdam düzeyi yıllar itibariyle istihdamın büyüme oranına, ekonomik faaliyetler sonucu oluşan değerlerin topluma aktarımına ve ülke içindeki işletmelerin rekabet güçlerine bağlıdır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde de ülkenin genel rekabet g¼c¼ araştırılırken, işletme ve endüstrilerin yapıları incelenmiş ve bu yapıları etkileyen diğer faktörler analiz edilmiştir.

Ekonomistler lkeler arası rekabet g¼c¼n¼ karşılaştırırken genellikle iki göstergeden hareket etmektedirler. En çok üzerinde durulan ilk gösterge olan Toplam faktör verimliliğinden hareketle hazırlanan çalışmalarda, toplam faktör verimliliği yüksek olan ülkelerin uzun vadede

yaşam standartlarının daha da iyileēeğine işaret edilmektedir⁸. Bryan(1994) rekabet gúcünü iş gücü verimliliğinden hareketle tanımlamış ve rakipleriyle eşit ya da daha üstün verimlilik oranına sahip olan endüstrinin başarılı olarak nitelendiğini ifade etmiřtir⁹. Khemani(1997) de rekabet gúcünün verimlilikle eşit anlamlı kullanılması gerektiğini savunanlar arasındadır. Rekabet gücü işletme/endüstri/ülkelerin toplam verimliliği arttırabilme gúcüne sahip olmaları biçiminde ifade edilmektedir. Rekabet gúcünün arttırılabilmesi insan kaynağının, sermaye ve doğal kaynakların yenilenmesine, geliştirilmesine ve teknolojik değişimlere hızla uyum sağlama yeteneğine bağlıdır. Ayrıca endüstri içi ve endüstriler arası ilişkilerin gelişmesinin de verimlilik artışına etki eden diğer bir faktör olduğu belirtilmektedir¹⁰. Ülkeler arası rekabet gúcünün karşılaştırılmasında ekonomistlerin kullandığı ikinci gösterge ise satın alma gücü endeksine göre hesaplanmış kiři başına milli gelir artışındır. Bu iki gösterge yaşam kalitesi ile ilgili (çevre, ömür uzunluğu, eğence, risk vb.) unsurları kapsaması da, objektif karşılaştırma yapılabilir olma özellikleriyle diğer ölçütlere göre üstünlük kazanmaktadır.

Ülkenin rekabet gücü Ar-Ge faaliyetlerinin gelişmişlik düzeyi ve verimliliği, çeşitli sektörlerin performansı, ülkenin dış ticaret fazlası, yüksek teknolojiyi yapısında barındıran mallar üretmesi, uzman ve yetişmiş iş gúcünün bulunması gibi faktörlere de bağlıdır. Rekabet gücü incelenirken tüm bu göstergelerle birlikte diğer faktörlerin de göz önüne alınmasını gerekir. Ülkenin dünyadaki konumunun belirlenmesinde önemli rol oynayan bu tür kriterler (demokratikleşme, vergi yapısı, insan hakları, eğitim kalitesi ve özgürlüğü vb.) bir çok uluslararası enstitünün çalışma ve araştırmaları kapsamında yer almaktadır.

Yukarıdaki tanım ve yaklaşımlardan hareketle ulusal rekabet gúcünün üç temel özelliği řu şekilde sıralanabilir:

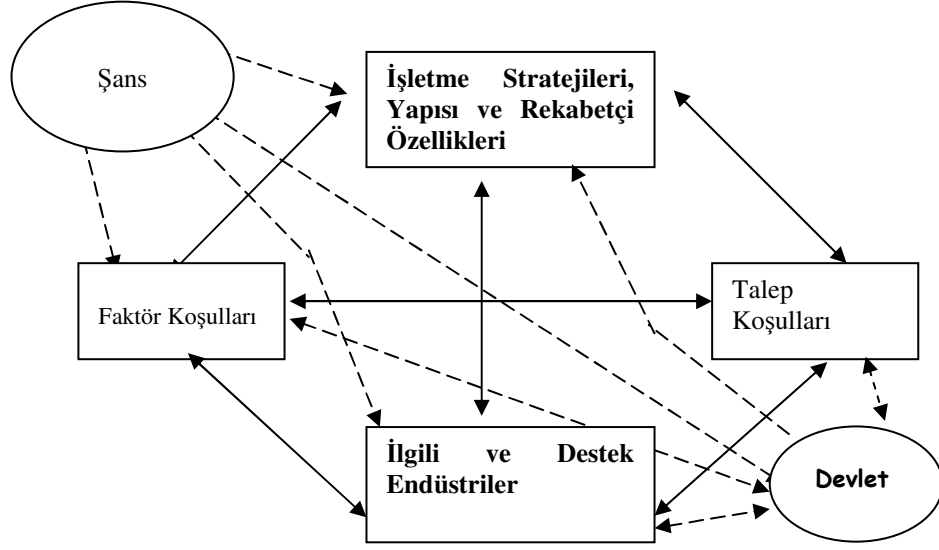
1- Rekabet gúcüne sahip olmanın ana amacı, ülkedeki yaşam standartlarını ve vatandaşlarının refah artışını sağlamaktır. Bu refah artışları ticaret, yatırım ve üretim gibi faaliyetlere yeterli önemi vermek ve ülkedeki tüm kurumlar arasında dayanışmayı arttırmak ve uzmanlaşmanın yolunu açmakla mümkündür.

2- Ürün ve hizmetlerin üretilip, dağıtılmasında rakip ülkeleri yakalayabilmek için ülkenin kendine has özellik, yetenek ve potansiyellerine odaklanması gerekir.

3- Ülkenin rekabet edebilme gúcünün incelenmesinde sayısız gösterge kullanılmaktadır (Uluslararası pazar payı, ülkenin ticaret bilançosu, üretim, istihdam vb.).

1.2. Uluslararası Rekabet Gücü Yaklaşımları

Rekabet gücü üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmı, makro ve mikro bakış açılarından hareket etse de, çeşitli araştırmacılar ülkelerin rekabet gücü üzerinde çalışırken her iki yaklaşımı da birlikte ele alma ihtiyacı duymuşlardır. Ülkelerin uluslararası alandaki rekabet gücünü inceleyen farklı yaklaşımlar aşağıda açıklanmaktadır:

Şekil 1. Porter'in Elmas Modeli

Kaynak: M. Porter (1990) *The Competitive Advantages of Nations*, New York: The Free Press, ss. 127.

1.2.1. Ülke Rekabet Gücü Yaklaşımı

Kogut(1993) ülke çapında yapılan örgütsel desteklerin ülkenin rekabet ve teknolojik yapısını önemli ölçülerde etkilediğini belirtmektedir¹¹. Ayrıca örgütün bulunduğu çevredeki çevresel faktörlerdeki değişimin, bulunulan konum ve izlenen yolu etkilediği, teknoloji ve bilginin ülke sınırları içindeki yayılımının toplam gelişme ve değişmeyi desteklediğine değinilmektedir. Kogut rekabet gücünün ancak ülkede yaşanan değişikliklerle (teknolojik ve örgütsel yapıdaki değişimlerle) açıklanabileceğini ifade etmektedir. Ülkeler arasındaki

yapısal farklılıklar ve ülkelerin kendisine özgü özellikleri nedeniyle, rekabet gücünü arttıran faktörlerin ülkeler arasında, ülke içinde ve bölgeler arasında olduğundan daha yavaş yayılacağını savunmaktadır. Sonuç olarak Kogut açısından uluslararası rekabet gücü çalışmaları ülkeler arasındaki yönetim yapısının ve sosyal açıdan örgütlerin karşılaştırılmalarına odaklanmıştır¹².

Kogut'a göre ülkenin rekabet gücünün artırılmasıyla ilgili çalışmalarda devlet sınırlı bir rol almalıdır. Rekabet gücünün boyutunu belirleyen asıl faktör, ülkenin dış ticaret yapısı ve ülkeye gelen doğrudan yabancı sermayenin miktarı ve bu sermayenin sektörel dağılımıdır. Bu faktörlerdeki değişme ülkenin ileride karşılaşacağı değişimleri ve gelecek olan yabancı sermayenin miktarını etkileyerek rekabet gücünün artışına neden olacaktır¹³.

1.2.2. Rekabetçi Üstünlük Teorisi Yaklaşımı

Porter(1990) bir ülkenin belirli endüstrilerde başarılı ve diğerlerinde başarısız olmasının nedenlerini geliştirdiği elmas modeli ile açıklamaktadır. Porter'a göre ülkeler ulusal elmasın en verimli olduğu endüstri ve endüstriyel bölümlerde başarıya ulaşmaktadır. Porter'a göre, başarı izole olmuş, dış entegrasyonu başaramamış endüstrilerde değil, işletme kümelerinde (cluster) elde edilmektedir. İşletme kümeleri ise, işletme ve çeşitli kamu ve özel sektör enstitülerinin tedarikçi ve diğer bağlantılarıyla birlikte faaliyet gösterdikleri endüstriyel bölgelerdir. Bu kümelerin geliştirilmesi rekabet üstünlüklerinin elde edilme hızını arttıracaktır¹⁴.

Şekil 3'de gösterilmekte olan elmas modelinde ülke rekabet gücünü açıklamak için dört belirleyici faktörden yararlanılmaktadır¹⁵:

1-**Faktör Koşulları**: Ülkenin üretim faktörlerinin değerlendirildiği bu maddede, belirli endüstrilerde rekabet edilebilmesi için gerekli alt yapı yatırımlarının ve uzman personelin var olup olmadığı üzerinde durulmaktadır.

2- **Talep Koşulları**: Ülkelerin yoğunlaştıkları sektörlerde ürettikleri ürün ya da hizmetlere ek olarak, ülke talebinin yapısı da ikinci belirleyici faktör olarak ele alınmaktadır.

3- **İlgili ve Destek Endüstriler**(ana firmalar ve tedarikçi firmalar) : Ülkelerin yoğunlaştığı sektörlerle bağlantısı bulunan diğer sektör ve endüstrilerle, bunlara her türlü desteği sağlayan tedarikçi işletmelerin gelişmişlik düzeyi ve rekabet gücü üçüncü faktör olarak incelenmektedir.

4 - İşletme Stratejileri, Yapısı ve Rekabet Özellikleri: Ülkedeki işletmelerin nasıl bir oluşum süreci içinde oldukları, örgütsel yapıları, yönetim şekli ve kapasiteleri ile içinde buldukları rekabet yapısı dördüncü belirleyici faktör olarak incelenmektedir¹⁶.

Ülkenin genel rekabetçi yapısını ortaya çıkaran elmastaki bu dört faktör sürekli etkileşim içinde olup, birbirini desteklemektedir. Bir faktörde yaşanan değişim diğer faktörleri ve aralarında oluşan dinamik ilişkiyi de etkilemektedir. Porter ülke rekabet yapısını incelerken dışsal olarak kabul ettiği devlet ve şans faktörlerini de bu sisteme katmaktadır. şans faktörü teknolojik yapıda yaşanan patlamalar ya da beklenmedik politik gelişmeler, savaşlar gibi olağan dışı olayları ifade etmekte ve bu faktörlerin devlet ve işletmelerin kontrolü dışında oluştuğu açıklanmaktadır. Devletin ülkenin toplam rekabet gücü oluşumuna çok önemli etkisinin olduğu ve dört faktörün yapısal değişim ve gelişime doğrudan katkı yaptığı vurgulanmaktadır.

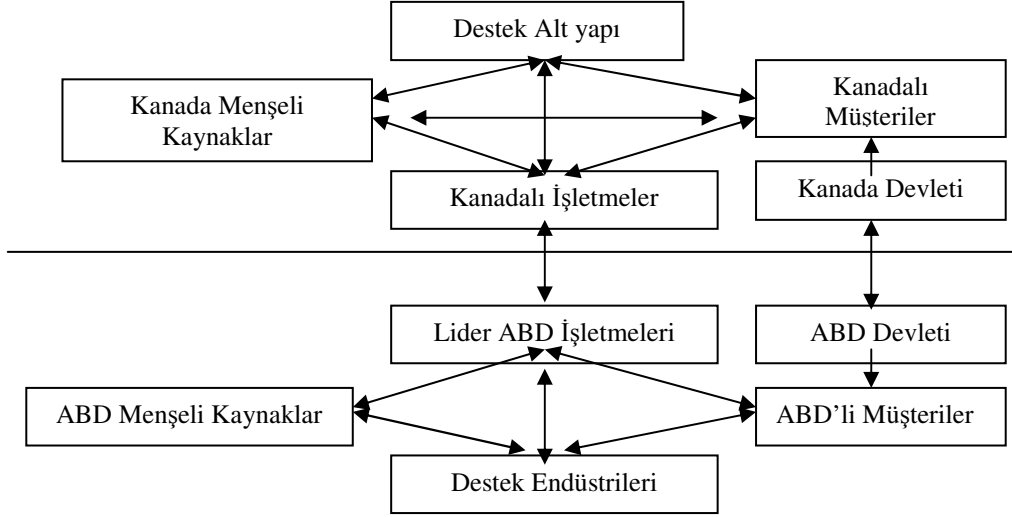
Porter yapılan bu çalışmada, ulusal rekabet gücünü araştırırken endüstriyel yapının incelenmesinin gerekliliğini belirtmektedir. Ülkelerin sadece izole ve rakiplerinin faaliyet alanı dışındaki sektörlerde başarı elde etmeyecekleri, yatay ve dikey ilişkilerin çok kuvvetli olduğu çeşitli endüstri kümelerinde asıl başarıyı yakalayabileceklerini ifade etmektedir. Porter'in geliştirmiş olduğu bu model ülke endüstrilerindeki rekabet gücünün analizi açısından oldukça yararlı analitik bir araç olarak görülebilir. Porter ekonomiye yönelik devlet politikalarının temel amacının, ülke kaynaklarının (iş gücü, doğal kaynak, sermaye vb.) yüksek verimliliğe sahip ve sürekli verimlilik artışını yakalamış endüstriler arasında dağıtılması olduğunu belirtmektedir.

Karşılaştırmalı üstünlük Teorisi tarihsel olarak üretim faktörlerinden zengin olan emek faktörü temeline dayanmasına rağmen, rekabetçi üstünlükler daha çok sayısal ölçüt ve faktörlerden yola çıkmaktadır. Rekabetçi üstünlükler, karşılaştırmalı üstünlüklerin aksine işletme stratejileri ve kamu politikalarındaki¹⁷ değişimlerden kolaylıkla etkilenebilmektedir. Bu bağlamda faktör akışkanlığı ile üretim faktörlerinin etkin şekilde bir araya getirilebilmesi ve oluşan katma değerin paylaşımındaki toplumsal uzlaşmanın sağlanması doğal kaynak zenginliğinden daha fazla önemlidir.

1.2.3. Çifte Elmas Yaklaşımı

Uluslararası rekabet konusu üzerinde çalışan bir çok akademisyen ve araştırmacı (Dunning,1993¹⁸; Rugman ve D'Cruz,1993¹⁹;

Cartwright, 1993²⁰) Porter'in geliştirmiş olduğu elmas modelinin sadece ülke içindeki dengeleri incelemesi, uluslararası bağlantıların önemini göz ardı etmesi açısından eleştirmektedirler. Örneğin Dunning (1993)²¹, Porter modelinin ülke ekonomisi ve çok uluslu şirketler arasındaki ilişkiyi göz ardı ettiğini belirtmektedir.

Şekil 2. Kuzey Amerika Elması

Kaynak: A. M. Rugman ve J. R. D'Cruz (1993)"The Double Diamond Model of International Competitiveness: The Canadian Experience" Management International Review, Vol.:33, Özel Sayı, s. 32.

Dunning (1993) dünya ekonomik düzeninde önemi gittikçe fazlalaşan Çok Uluslu Şirketlerin (ÇUŞ) doğrudan ya da dolaylı olarak ülke rekabet gücünü etkilediğini vurgulayıp ve modeli yeniden ele alıp, geliştirme ve yenileme yolunu seçmiştir. Yeni modelde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve çok uluslu işletmelerin ülkede yürüttükleri faaliyetlerin ülke rekabet gücüne olan katkısı da ön plana çıkarılmaktadır²².

Duning, Porter'ın üzerinde ısrarla durduğu endüstriyel kümelerin uluslararası karşılaştırmalar için yerinde ve uygun araçlar olduğu halde, Kanada gibi ticarete daha fazla önem veren bir ülkenin rekabetçi yapısını açıklamaya yetmeyeceğini

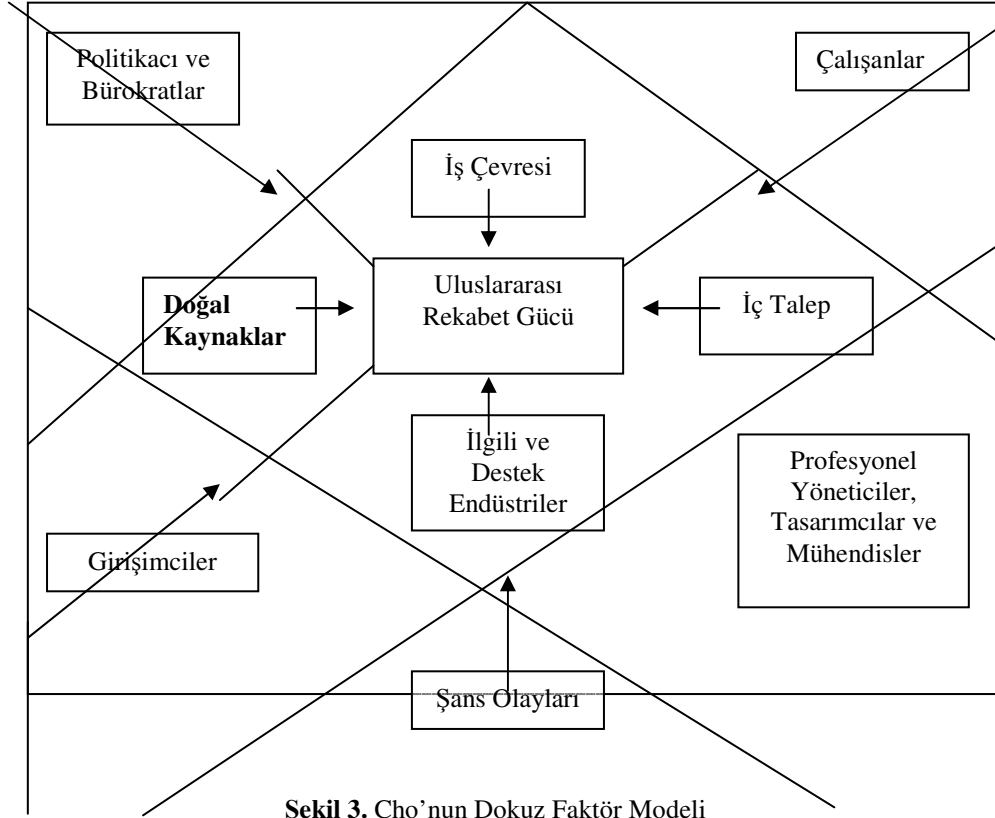
belirtmektedir. Bu nedenle Porter'in modelini genişletip, çeşitli değişikliklerle, ikili elmas adını verdiği yeni modeli geliştirmiştir (Bakınız Şekil 2). Duning, Kanada'nın rekabet gücü ölçüm çalışmalarında, ABD ile her alanda gerçekleştirdiği entegrasyonun ve varolan ikili ilişkilerin de dikkate alındığı Kuzey Amerika elmasının kullanılmasının daha doğru olacağını ifade etmektedir.

Duning'e göre ABD ile oluşturulan serbest ticaret bölgesinin işlevsel hale gelmesinden sonra, Kanada'nın daha önceden uygulamakta olduğu koruyucu politikaların tümü geçersiz kalmıştır. Bu aşama, işletme stratejilerinde ve endüstriyel politikalarda değişimi beraberinde getirmiştir. Hatta Kanadalı işletmeler ABD'yi ihracat pazarı olarak görmeyi bırakıp, ABD'nin elmasında yer alan ABD işletmeleriyle doğrudan rekabet eder hale gelmişlerdir. Bir yandan talep yapısı farklı olan müşterilerin isteklerini yerine getirmek, diğer yandan da büyük bir pazara hitap etmek için, tüm politika ve kararlarda bu iki elmasın dikkatle incelenmesi gerekmektedir²³. Yeni serbest ticaret bölgesi, Kanadalı müşterilerin de talep yapısında değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Kanadalıların ABD kökenli tüm mallara kolay ulaşmaları tüketim yapılarında farklılıklar oluşturmuş, paralelinde de Amerikan tarzı müşteri tipinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu değişiklikler çifte elmas yaklaşımını doğruluğunu desteklemektedir.

1.2.4. Dokuz Faktör Modeli Yaklaşımı

Ulusal rekabet gücünü açıklamaya çalışan teorilerden bir diğeri de, *Cho'nun Dokuz Faktör Modelidir*. Cho (1998) rekabet gücü çalışmalarında üç yönden hareket edilmesi gerektiğini ve bunlardan ilkinin fiziksel faktörler olduğunu vurgulamaktadır²⁴. Fiziksel faktörlerin içine iş çevresi, ilgili ve destek endüstriler(ana firmalar ve tedarikçi firmalar), iç talep ve doğall kaynaklar da dahil edilmiştir. İkinci faktör ise insan faktörüdür. Cho, insan faktörünü incelerken dört alt grubun varlığından bahsetmektedir. Bu dört grup ise temel ekonomik faaliyetleri yerine getiren çalışanlar, ekonomik politikaları belirleyen ve uygulayan bürokrat ve politikacılar, riske rağmen yatırım yapmaya devam eden girişimciler ve işletme yönetiminden sorumlu olan iş adamlarıdır. Ulusal

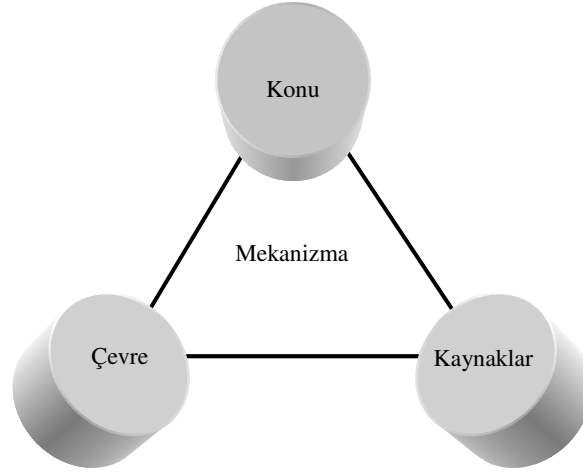
rekabet gücünü belirleyen son etken ise dışsal faktörler olarak bu modelde yer almaktadır²⁵. Model Şekil 3’de açıklanmaktadır.

Kaynak: C. Dong-Sung (1998) "From National Competitiveness to Bloc and Global Competitiveness" Competitiveness Review, Vol.:8(1), s. 15.

Cho'nun geliştirdiği dokuz faktör modeli Porter'in elmas modeline büyük benzerlik göstermektedir. Cho'nun modelinin dört parçası, Porter'in modelindeki dört faktörle (Doğal kaynaklar, ilgili ve destek endüstrileri, iç talep ve şans) örtüşmektedir. Fakat Cho insan faktörünü Porter'in modelindeki yerinden alıp çıkarmış yeni ve farklı bir belirleyici faktör olarak modeline yerleştirmiştir. Bu değişlikle devlet faktörünün önemi vurgulanmış, devleti temsil eden bürokrat ve

politikacılar da modelde kullanılmıştır. Ek olarak da girişimci, profesyonel yönetici, tasarımcı ve mühendisleri de tamamen farklı bir faktör olarak modele eklemiştir.

Şekil 4. "SER-M" Paradigması

Kaynak: C. Dong-Sung (1998) "From National Competitiveness to Bloc and Global Competitiveness" *Competitiveness Review*, Vol.:8(1), s. 18.

Dokuz faktörün hepsi rekabet gücünün belirlenmesinde farklı rol ve görevlere sahiptir. Bu görevleri "ser-m" olarak adlandırılan dört faktörle açıklanmaya çalışılmıştır (Bakınız şekil 4). Bu dört faktör ise; konu (subject-s), çevre (environment-e), kaynak (resource-r) ve mekanizmadır (mechanism-m). Konu mevcut çevrede elde edilebilecek tüm kaynakları bir araya getirerek ulusal politikalar ve işletme stratejilerinin oluşumu olarak ifade edilmektedir. Çevre dışsal ve etkilenemez bir faktör olarak algılanmaktadır. Kaynaklar işletmelerin ya da endüstrilerin farklı kaynaklara sahip olması, dolayısıyla çevreden gelebilecek değişimlere karşı farklı tepkiler verebileceklerini ifade etmektedir. Mekanizma ise, bu faktörler arasındaki ilişkileri ifade etmektedir²⁶.

Cho modelinde sadece ulusal rekabet gücü üzerinde durmamış, bunun yanında işletme, bölge(ekonomik bloklar) ve küresel rekabet gücü kavramlarını da kullandığı model (ser-m) yardımıyla açıklamaya çalışmıştır. İşletmelerin rekabet gücünü elde etmelerinin ülkenin rekabet gücünü kuvvetlendireceğini, ulusal rekabet gücünün kuvvetlenmesinin de

dünyada sürekli artış gösteren ekonomik blokların rekabet gücüne etki edeceğini ve en sonunda da tüm dünyanın gelişimini gösteren küresel rekabet gücünü arttıracığını ifade etmiştir²⁷.

1.3. Uluslararası Rekabet Gücü Karşılaştırmaları

Küresel rekabet gücünün işletmeler ve ülkeler üzerindeki etkisinin giderek daha da yoğunlaşması ülkeler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya çıkarması açısından bu alandaki çalışmaların sayısını hızla arttırmıştır. Çeşitli araştırımcı ve uluslararası kurumlarca gerçekleştirilen çalışmaların kapsam ve özelliklerine aşağıda değinilmektedir.

1.3.1. Küresel Rekabet Gücü Endeksi

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum) tarafından ülkelerin küresel pazardaki rekabet gücünün ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanan Küresel Rekabet Gücü 2004-2005 raporuna 104 ülke dahil edilmiştir. Yirmi beşincisi yayınlanan raporlardaki temel olgu Dünya Ekonomik Forumu neden bazı ülkelerin uzun dönemde sürdürülebilir kalkınmayı sağlayıp, büyük kitleleri fakirlikten kurtarıırken, diğer bazı ülkelerin başarısız olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışmaya dünya üretiminin büyük bölümünü gerçekleştiren ülkeler dahil edilmiştir. Toplam dünya üretiminin yaklaşık % 90'nını gerçekleştiren bu ülkeler, toplam dünya ihracatından da % 94 pay almakta ve toplam yabancı sermayesinin de % 95'ini ülkelere çekmeyi başarmaktadırlar.

Dünya Ekonomik Forumu "Küresel Rekabet Gücü Raporu"nu hazırlarken iki farklı endeks oluşturmuş ve ulusal rekabet gücünü farklı açılardan inceleyerek, hem politikacılara, ve hem de iş adamlarına farklı perspektifler sunma yoluna seçmiştir. Son üç yıldır küresel rekabet gücü raporuna dahil edilen "Kalkınma Rekabet Gücü Endeksi- Growth Competitiveness Index" dünya ekonomisinin kısa ve orta vadede nasıl sürdürülebilir kalkınmayı yakalayabileceğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Kalkınmayı etkileyen faktörler hem ekonomik teoriden yararlanılarak hazırlanmış, hem de politikacıların uzun yıllar edindikleri deneyim sonrasında gerekli olduğunu düşündükleri faktörlerden hareket edilmiş ve diğer kurumsal faktörler de dikkatlice incelenmiştir.

Küresel Rekabet Gücü Raporuna uzun süre önce dahil edilen, ulusal rekabet gücü konusundaki çalışmalarıyla farklı yaklaşımları literature kazandıran Michael Porter önemlidir. Kendisi tarafından hazırlanan “İşletme rekabet Gücü Endeksi- Business Competitiveness Index”i kalkınma rekabet gücü endeksine nazaran bünyesinde makro faktörlerden daha çok, işletme odaklı faktörleri barındırmakta ve mikro düzeyli etkinlik ve verimliliği ölçmeyi hedeflemektedir.

Kalkınma rekabet gücü endeksi ekonomik kalkınmanın temeli olarak kabul edilen üç ana faktörden hareketle üç alt endeksten oluşmaktadır. Bunlar makro ekonomik çevre kalitesini ölçen Makro Ekonomik Çevre Endeksi, ülkenin kamu enstitülerinin yapısının durumunu analiz eden Kamu Kurumları Endeksi ve gelişme sürecinde teknolojik gelişmeye ne kadar önem verdiğini ortaya koyan, teknolojik olarak hangi düzeyde olduğunu ölçen Teknoloji endeksidir.

Ülkelerin sürüdürülebilir verimlilik düzeylerini etkileyen mikro ekonomik faktörlerle hazırlanan İşletme Rekabet Gücü Endeksi, iki alt endeksten yararlanılarak hazırlanmıştır. Mikro ekonomik faktörlerin iyileşmesi sağlanmadan, makro açıdan ekonomik gelişmeyi yakalamanın zorluğundan hareketle hazırlanan endeksin temelinde servetin işletmeler tarafından yaratıldığı fikri yatmaktadır. İşletme Rekabet Gücü Endeksi'nin alt endeksi olarak, işletme faaliyet ve stratejileri alt endeksi ve Ulusal işletme çevresi kalitesi alt endeksi yer almaktadır²⁸.

1.3.2. Ekonomik Özgürlük Endeksi

Ekonomik özgürlük ve ülke kalkınması ile rekabet gücü arasındaki ilişkinin varlığı ve derecesi araştırmacılar tarafından büyük ilgi uyandıran konulardandır. Vanssay, X. ve Spindler (1994, 1996), Islam (1996), Ayal, ve Karras (1998) çalışmalarında ekonomik özgürlük ile

ülke gelişmesi/kalkınması arasındaki pozitif ilişkinin varlığından hareket etmişlerdir. 1980'den beri Heritage Vakfı²⁹ (The Heritage Foundation) tarafından her yıl düzenli olarak yatırımcılara ve ülke yöneticilerine rekabetçi düzende yol gösterici olarak oluşturulan Ekonomik Özgürlük Endeksi³⁰, son on beş yılda The Wall State Journal'ın da katılımıyla büyümüş ve ortak bir çalışma alanı yaratılmıştır. Bu çalışmanın ana hedefi ülkelerin ekonomik özgürlüklerinin sistematik, objektif ve ampirik olarak karşılaştırmasını sağlayacak bir ölçüm mekanizmasının geliştirilmesidir. Zaman içerisinde kullanılan metodoloji de değişmiş, kullanılan veri miktarı da artış göstermiştir. Bu endeks bir data setinden

yararlanılarak oluşturulan bir çalışmadan öte, ekonomik kalkınmanın kurumsal yapısının etkileyen faktörleri ortaya koymaya çalışan bir analiz grnmndedir³¹. Ekonomik zgrlğ mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı ve tüketimi sırasındaki devlet baskı ve kısıtlamalarıyla karşılaşmaması olarak tanımlayan Heritage Vakfı, yıllar boyunca pazar ekonomisi üzerinde devletin kurmuş olduğu hakimiyetin boyutunu ve hakimiyetini ortaya koymaya çalışmaktadır

Ekonomik zgrlk endeksinde ülkeleri sahip oldukları ekonomik özgürlük derecesine göre sıralamaktan çok, ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesine katkıda bulunan faktörlerin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Ekonomik açıdan daha zgr olan ülkelerin uzun dönemde daha hızlı kalkındıkları, gnenlerinin daha fazla olduğu teziyle yola çıkılan bu çalışmada yapılmak istenen, ülkelerin rekabet yarışıında hangi alanlarda doğru/yanlış uygulamalarda bulunduğunun ortaya çıkarılmasıdır. 2009 yılı endeksi 183 ülkeyi kapsamakta ve çalışmaya katılan ülkeler on farklı açıdan mercek altına alınmaktadır. Bu on faktör ise: iş özgürlüğü, ticaret özgürlüğü, mali özgürlük, kamunun büyüklüğü, parasal(monetary) zgrlk, yatırım özgürlüğü, finansal özgürlük, mülkiyet hakları, yozlaşma derecesi ve çalışma zgrlędr³².

Yukarıda belirtilen on faktörün her birinin ülkenin ekonomik özgürlüğünü eşit şekilde etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle tüm faktörler eşit ağırlıklarla değerlendirmeye dahil edilmişlerdir. Sonunda ülkelerin ekonomik yapıları tamamen zgr, oldukça zgr, orta derecede zgr, büyük lde zgr değil ve baskı altında olmak üzere beş farklı şekilde kategorize edilmiřtir³³.

1.3.3. Yozlaşma Algılama Endeksi

Yozlaşma lke ekonomisini derinden etkilemekte, karar verme mekanizmalarına zarar vermekte, etkin ve verimli yapıları ödüllendirmek yerine, bozulmuş ve sistemi yanlış ynlendirenleri desteklemektedir³⁴. lkelerde yozlaşmanın yoğun olarak yaşanması nedeniyle ekonomik özgürlüklerin sınırlandığı ortaya çıkmakta oysa yozlaşmanın daha az olduğu ülkelerin yabancı sermayeye daha cazip geldiği, tüm yatırımcılar için daha uygun bir ortam hazırladığı ve sonuç olarak ülkenin rekabet gücünün arttığı çeşitli araştırmacılar tarafından ortaya konulmaktadır³⁵. Uluslararası Saydamlık Enstitüsü (Transparency International) tarafından hazırlanan yozlaşma endeksinde analize dahil edilen ülkelerde karşılaşılan yozlaşmanın ne şekilde ortaya çıktığı, düzeyinin ne olduğu ve

nasıl algılandığının belirlenmesi hedeflenmektedir. Her ÷lkede yozlaşmanın farklı şekilde algılandığı noktasından hareketle ÷lkelerin kendi yapı ve değerleri çerçevesinde yozlaşmanın tanımlandığı ve değişik kriterlerin kullanıldığı endekste, ÷lkeler arasında öznel karşılaştırmalar yapılmaktadır. Yozlaşmanın ÷lkelerde nesnel olarak karşılaştırmasını yapabilecek bir çalışmanın gerçekleştirilmesinin imkânsızlığından dolayı, bir çok farklı kriterin dahil edildiği yeni bir endeksleme yöntemi seçilmiştir³⁶.

Yozlaşma üzerinde yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak Uluslararası Saydamlık Enstitüsü yönetsel ve politik yozlaşma arasında ayırım yapmaktadır. Bu şekilde farklı birimlerde meydana gelen yozlaşmanın kaynağına ulaşabilmek daha da kolaylaşmaktadır. Yönetsel kademe araştırılırken kamu sektörü çalışanları da çalışmaya dahil edilmektedir³⁷.

Yozlaşma algılama endeksinin en güçlü yanı literatürdeki önemli bir çok kaynakları ve araştırmaları bir araya getirerek geçerliliği yüksek bir endeks oluşturulmuş olmasıdır. Diğer çalışmaların ilgi alanlarına girmeyen konulardaki eksikliklerin bu çalışmayla giderilmesi ve çeşitli kriterlerin farklı kaynaklarla test edilmesi çalışmanın gücünü arttırmıştır.

1.3.4. Dünya Rekabet Gücü Yıllığı

Yönetim Geliştirme Örgütü (Institute of Management Development) tarafından hazırlanan Dünya Rekabet Gücü Yıllığının hazırlanmasındaki ana amaç, ÷lke yapılarının ve pazar koşullarının işletmelerin rekabet güçlerini arttırmasında ve sürdürülebilir konuma gelmesindeki katkıyı ortaya çıkarmak ve rekabet gücü açısından ÷lkeler arası karşılaştırmalar yapmaktır. İşletmelerin ÷lkenin politik, kültürel ve eğitim yapısıyla yakın ilişkide olması ve buralardan kaynaklanan problemlerden etkilenmesi sonucu aynı kurum tarafından benzer bir çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir³⁸. Yönetim Geliştirme Örgütüne göre piyasalarda rekabet eden işletmelerdir (özel ya da kamu). Bu işletmelerin sağlıklı ortamda rekabet etmeleri için gerekli ortamı yaratan da devletlerdir.

Ülkelerin rekabet gücü ve işletmelerin rekabet güçleri birbirleriyle bağlantılıdır. Yönetim Geliştirme Örgütü bu iki kavramdan hareketle kendi araştırmasında işletmelerin rekabet gücünü temel faktör olarak seçmiş ve işletmelere bulunduğu ulusal çevrenin ÷lke içinde ve

küresel pazarda ne kadar katkı sağladığının ortaya çıkarılması gerektiğini savunmuştur.

2008 yılı dünya rekabet gücü yıllığında küresel dünya ekonomisindeki güçlü konumları dikkate alınarak 55 ülke analize dahil edilmiştir. Seçilen ülkelerin sınırlı olmasının nedeni diğer ülkelerle ilgili yeterli ve sağlıklı bilgi sağlanmasındaki zorluktur. Kullanılan 331 kriterin 2/3'ü uluslararası, bölgesel ve ülke için hazırlanan istatistiklerden, diğer bilgiler ise yöneticiler tarafından doldurulan anketlerin değerlendirilmesinden elde edilmektedir³⁹.

Ekonomik literatürden sağlanan ve delphi metodu olarak kullanılan bu çalışmadaki kriterler dört ana grup altında toplanmıştır: ekonomik performans, kamu etkinliği, alt yapı hizmetleri ve özel sektör etkinliği. Bu dört ana grubun altında 20 farklı alt grup oluşturulmuş ve ülkeler bu alt gruplarda da analiz edilmiştir. Her alt grubun toplam endeksin hesaplanmasındaki payı eşit olup, %5 olarak belirlenmiştir.

1.3.5. İnsani Kalkınma Endeksi

İnsanlığın yaşam şartlarındaki gelişmelerin sadece ekonomik göstergelerdeki iyileşmelerle ifade edilemeyeceği, yaşam kalitesinin belirlenmesi için çeşitli ayrıntılara inilmesi gerektiği noktasından hareketle ilk İnsani Kalkınma Endeksi (İKİ) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990 yılında hazırlanmış ve bu yıldan itibaren İKİ aralıksız her yıl tüm dünya ülkelerindeki yaşam şartlarını görüntülemek ve insanlığın karşı karşıya kaldığı problemleri ortaya çıkarıp, yaşam standartlarını arttırmak için neler yapılması gerektiği konusunda öneriler sunmak amacıyla yayınlanmaktadır⁴⁰.

Ülkelerin rekabet güçlerini arttırabilmeleri dış dünyada ne olursa olsun büyümeyi devam ettirmelerine, sosyal ve insani koşulları geliştirmelerine ve yoksulluğu azaltmalarına bağlıdır. İKİ rekabet gücünün insani gelişim boyutuna odaklanmaktadır. Ülke çapında eğitimin iyileşmesinin sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması ülkenin rekabet gücünü de pozitif yönde arttıracaktır⁴¹. İnsani Kalkınma Endeksi'ni hazırlayan Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı'na göre insanlığın gelişimi, insanların sahip oldukları seçeneklerin artırılmasıyla başarılabilir. İnsanların seçeneklerinin artması ise yetenekleri ve sahip oldukları işlevlerdeki artışla bağlantılıdır. İnsanlığın gelişebilmesi, uzun ve sağlıklı şekilde yaşayabilmeleri, modern yaşam standartlarına sahip olmak için gerekli olan kaynaklara ulaşabilmelerine ve bilgiyi kolaylıkla

elde edip, kullanabilmelerine bağlıdır. Bu işlevler elde edilmedikçe farklı seçeneklere ulaşabilmek ve fırsatları kullanabilme olanağı ortadan kalkmış olmaktadır.

İnsani gelişme endeksi üç ana göstergedenden hareket etmektedir: Bunlar uzun ömürlülük (ortalama yaşam süresi), eğitim durumu (yetişkinlerdeki okur yazarlık oranı ve okullaşma oranı) ve kişi başına düşen GSMH (satın alma gücü endeksine göre hesaplanmış GSMH) oranıdır.

Ülkeler arasında farklı açılardan da değerlendirme yapabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı tarafından insani kalkınma endeksi ile birlikte iki farklı endeks hazırlanıp kullanıma sunulmaktadır. Cinsiyete Bağlı Gelişme Endeksi (gender-related development index) hazırlanırken insani gelişme endeksiyle aynı veriler kullanılmakta, fakat bilgiler erkek ve kadın olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Cinsiyete dayalı yapılan bu değerlendirmede ülkelerde kadın ve erkeğin gerçek yeri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Cinsiyet Yetki Ölçümleri (gender empowerment measure) erkek ve kadının ülkede farklı platformlarda elde ettikleri gerçek yeri göstermek amacıyla oluşturulmuştur. Burada erkek ve kadının ekonomik ve politik platformda hangi oranlarda temsil edildiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

2. Sonuç

Yeni küresel yapılaşmanın sonucu olarak ulusal rekabet gücü kavramı tüm dünya ülkeleri açısından çok önemli bir kavram olarak algılanmaya başlandı. Her geçen gün hazırlıklı ve alt yapılarını kurmuş yeni rakiplerin küresel pazara girmeleri, daha önce oligopol konumundaki piyasalarda oldukça rahat hareket eden gelişmiş ülkeleri daha dikkatli olmaya zorlamıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda ülkelerin rekabet gücünü inceleyen ve rekabet gücünün arttırılması konusuna yoğunlaşan araştırmaların sayısında hızlı artış gözlenmiştir. Farklı kriterleri (pazar payı, dış ödemeler bilançosu, üretim, istihdam, ekonomi özgürlük, insani gelişme vb.) temel alan bu çalışmaların birleştikleri ortak nokta rekabet gücünün arttırılması sonucunda, ülkedeki yaşam standartlarının, vatandaşların reel gelirlerinin ve refahlarının artışının sağlanması gerektiğidir. Bu noktada hedef kitlenin vatandaş olduğu ve vatandaş mutluluğunun arttırılması için devletlerin ticaret, yatırım ve üretim gibi faaliyetlere yeterli önem vermesi, tüm kurumlar arasında varolan dayanışmayı arttırması ve uzmanlaşmanın gerçekleştirilmesi zorunluluk

arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda ısrarla üzerinde durulan diğer bir husus da, rakip ülkeleri yakalayabilmek ve rekabetçi üstünlüklerini arttırabilmek için ürün , hizmet , üretim ve dağıtımında ülkenin kendine has özellik, yetenek ve potansiyellerinin ön plana çıkarılması ve bu üstünlüklere odaklanılması gereğidir.

Kaynaka

- Ayal, E.B. ve G. Karras (1998), “Components of Economic Freedom and Growth: An Empirical Study”, **Journal of Developing Areas**, Vol. 32.
- Bryan, I. A. (1994), **Canada in the New Global Economy: Problems and Process**, Toronto: John Wiley and Sons
- Cartwright, W. R. (1993), “Multiple Linked Diamonds and The International Competitiveness of Export Dependence Industries: The New Zealand Experience” **Management International Review**, No:33.
- de Vanssay , X. ve Z.A. Spindler(1994), “Freedom and growth: do constitutions matter?”, **Public Choice**, Vol.: 78.
- de Vanssay, X. ve Z.A. Spindler(1996), “Constitutions, Institutions and Economic Convergence: An International Comparison”, **Journal for Studies in Economics and Econometrics**, Vol.: 20.
- Dong-Sung, C. (1998), “From National Competitiveness to Bloc and Global Competitiveness”** Competitiveness Review, **Vol.:8 (1)**.
- Dunning, J. (1990), “Dunning on Porter” **Annual Meetings of Academy of International business**, Toronto,
www.sbaer.uca.edu/docs/proceedingsII/98sri047.txt
- Dunning, J. (1993), **The Globalization of Business**, London: Routledge.
- Ezeala-Harrison, F. (1995), “Canada’s Global Competitiveness Challenge: Trade Performance Versus Total Factor Productivity Measures” **American Journal of Economics and Sociology**, No: 54-1.
- Habib, M. ve L. Zurawicki (2001) “Country-Level Investments and the Effect of Corruption: Some Empirical Evidence.” **International Business Review**, Vol.: 10.
- Harrison R. W. ve P. L. Kennedy (1997), “A Neoclassical Economic and Strategic Management Approach To Evaluating Global Agribusiness Competitiveness” **Competitiveness Review**, Vol.:1.

- Hines, James R. Jr. (1995), "Forbidden Payment: Foreign Bribery and American Business After 1977" **NBER Working Paper 5266**
- Hu, F. (1996), "Executive Summary" **The Global Competitiveness Report-1996**, World Economic Forum: Geneva.
- IMD (1998), "How Do Countries Compete?" **The World Competitiveness Yearbook 1998**, www.imd.ch/wcy/competitiveness.html
- IMD (1999), "Methodology" **The World Competitiveness Yearbook 1999**, www.imd.ch/wcy/methodolgy.html
- Islam, S. (1996), "Economic freedom, per capita income and economic growth", **Applied Economics Letters**, Vol. 3-9.
- Khemani, R. S. (1997), "Fostering Competitiveness" <http://www.cipe.org/mdf1997/foster.htm>
- Kibritçiöğlu, A. (1998), "Porter's Approach of Competitive Advantages and The Theory of Economics" **Future's Technologies**, Mart, no: 48.
- Kogut, B. (1991), "Country Capabilities and The Permeability of Borders" **Strategic Management Journal**, no: 12.
- Kogut, B. (1993), **Country Competitiveness: Technology and The Organizing of Work**, Oxford: Oxford University Press.
- Lamsdorff, J. G. (1998), "Sources for the 1998 CPI" www.gwdg.de/~uwww/FD1998.html
- Lopez-Claros, Augusto (2005), "Executive Summary" **Global Competitiveness Report**, World Economic Forum, Geneva.
- Markusen, J. R. (1987), **Productivity, Competitiveness, Trade Performance, and Real Income**, Ottawa: Economic Council of Canada for Minister of Supply and Services, Canada.
- Porter, M. E. (1998), "Clusters and The New Economics of Competition" **Harvard Business Review**, Kasım-Aralık.
- Porter, M. E. (1990) **The Competitive Advantages of Nations**, New York: The Free
- President's Commission on Industrial Competitiveness (1985), **Report of the President's Commission on Industrial Competitiveness**, Washington.
- Rugman, A. M. ve J. R. D'Cruz (1993)"The Double Diamond Model of International Competitiveness: The Canadian Experience" **Management International Review**, Vol.:33, Özel Sayı.

- Sachs, J. D. (1996), "Why Competitiveness Counts?" **The Global Competitiveness Report-1996**, Geneva: World Economic Forum.
- Scoot, B. R. ve C. LODGE (1985), **US Competitiveness in the World Economy**, Boston: Harvard Business School Press.
- Thatcher, M. (1997), "Ace of Diamonds" **People Management**, 23 Ekim.
- The Heritage Foundation and Wall Street Journal (2009), "Executive Summary" **2009 Index of Economic Freedom**, <http://www.heritage.org/Index/>
- Transparency International (1998), "Transparency International Corruption Perceptions Index" www.gwdg.de/~uwww/Q&A.html
- Transparency International (2000) "TI Corruption Perceptions Index 2000" http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/previous_cpi_1/2000
- UNDP (1996), **Human Development Report**, New York: Oxford University Press.
- UNDP (2005), **Human Development Report**, New York: Oxford University Press.
- Wei, Shang-Jin (2000), "How taxing is Corruption on International Investors?", **The Review of Economics and Statistics**, February, No.1
- World Economic Forum (1989), **World Competitiveness Report**, Geneva: IMEDE

Sonnotlar

-
- ¹ B. R. Scoot ve C. Lodge (1985), **US Competitiveness in the World Economy**, Boston: Harvard Business School Press, s. 20.
- ² President's Commission on Industrial Competitiveness (1985), **Report of the President's Commission on Industrial Competitiveness**, Washington, ss. 3-7.
- ³ **B. R. Scoot ve C. Lodge (1985), age. , s. 3.**
- ⁴ World Economic Forum (1989), **World Competitiveness Report**, Geneva: IMEDE, ss. 5-12.

-
- ⁵ J. R. Markusen (1987), **Productivity, Competitiveness, Trade Performance, and Real Income**, Ottawa: Economic Council of Canada for Minister of Supply and Services, Canada, ss. 3-7.
- ⁶ F. Ezeala-Harrison (1995), "Canada's Global Competitiveness Challenge: Trade Performance Versus Total Factor Productivity Measures" **American Journal of Economics and Sociology**, no: 54-1, ss. 57-75.
- ⁷ R. Landau (1992), **Technology, Capital, Formation and U. S. Competitiveness**, ed. B. G. Hickman. New York: Oxford University Press. içinde R. W. Harrison ve P. L. Kennedy (1997), "A Neoclassical Economic and Strategic Management Approach To Evaluating Global Agribusiness Competitiveness" **Competitiveness Review**, Vol.:1, s. 15.
- ⁸ A. Bryan (1994), **Canada in the New Global Economy: Problems and Process**, Toronto: John Wiley and Sons, s. 206. ve R. S. Khemani (1997), "Fostering Competitiveness" <http://www.cipe.org/mdf1997/foster.htm>
- ⁹ I. A. Bryan (1994), age, s. 206.
- ¹⁰ R. S. Khemani (1997), age.
- ¹¹ B. Kogut (1993), **Country Competitiveness: Technology and The Organizing of Work**, Oxford: Oxford University Press.
- ¹² B. Kogut (1991), "Country Capabilities and The Permeability of Borders" **Strategic Management Journal**, no: 12, ss. 33-47.
- ¹³ B. Kogut (1991), age. , ss. 36-47.
- ¹⁴ M. Thatcher (1997), "Ace of Diamonds" **People Management**, 23 Ekim, s. 37.
- ¹⁵ M. E. Porter (1990), age. , ss. 71-72.
- ¹⁶ M. E. Porter (1990), age. , ss. 71-72.
- ¹⁷ A. Kibritçioğlu (1998), "Porter's Approach of Competitive Advantages and The Theory of Economics" **Future's Technologies**, Mart, no: 48, ss. 66-71.
- ¹⁸ J. Dunning (1993), **The Globalization of Business**, London: Routledge.
- ¹⁹ A. M. Rugman ve J. D'Cruz (1993), age. , ss. 17-39.
- ²⁰ W. R. Cartwright (1993), "Multiple Linked Diamonds and The International Competitiveness of Export Dependence Industries: The New Zealand Experience" **Management International Review**, no:33, ss. 55-69.
- ²¹ J. Dunning (1990), "Dunning on Porter" **Annual Meetings of Academy of International business**, Toronto, www.sbaer.uca.edu/docs/proceedingsII/98sri047.txt
- ²² J. Dunning (1993), **The Globalization of Business**, London: Routledge, ss. 24-32.
- ²³ A. M. Rugman ve J. D'Cruz (1993), age. , s. 30.
- ²⁴ C. Dong-Sung (1998), "From National Competitiveness to Bloc and Global Competitiveness" **Competitiveness Review**, Vol.:8 (1), ss. 12-15.
- ²⁵ C. Dong-Sung (1998), age. , ss. 11-13.
- ²⁶ C. Dong-Sung (1998), age. , ss. 11-13.
- ²⁷ C. Dong-Sung (1998), age. , ss. 11-20.

-
- ²⁸ Augusto Lopez-Claros(2005), “Executive Summary” **Global Competitiveness Report**, World Economic Forum, s. XIII-XVI
- ²⁹ The Heritage Foundation and Wall Street Journal (2009), “Executive Summary” **2009 Index of Economic Freedom**, <http://www.heritage.org/Index/>
- ³⁰ X. de Vanssay ve Z.A. Spindler(1996), “Constitutions, institutions and economic convergence: an international comparison”, **Journal for Studies in Economics and Econometrics**, Vol.: 20, ss. 1–19; X. de Vanssay ve Z.A. Spindler(1994), “Freedom and growth: do constitutions matter?”, **Public Choice**, Vol.: 78, ss. 359–372; E.B. Ayal ve G. Karras (1998), “Components of economic freedom and growth: an empirical study”, **Journal of Developing Areas**, vol. 32, ss. 327–338 ve S. Islam (1996), “Economic freedom, per capita income and economic growth”, **Applied Economics Letters**, 3 (9), ss. 595-597
- ³¹ 2009 Index of Economic Freedom(2009),
- ³² 2009 Index of Economic Freedom(2009), “Executive Summary” 2009 Index of Economic Freedom
- ³³ 2009 Index of Economic Freedom(2009), “Executive Summary” 2009 Index of Economic Freedom
- ³⁴ Transparency International (2000) Transparency International (2000) “TI Corruption Perceptions Index 2000” http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/previous_cpi_1/2000
- ³⁵ Shang-Jin Wei, (2000), “How taxing is Corruption on International Investors?”, **The Review of Economics and Statistics**, February, No.1; James R. Jr. Hines (1995), “Forbidden Payment: Foreign Bribery and American Business After 1977” **NBER Working Paper** 5266 ve M. Habib ve Zurawicki, L. (2001) “Country-Level Investments and the Effect of Corruption: Some Empirical Evidence.” **International Business Review**, Vol.: 10, ss: 687–700.
- ³⁶ Transparency International (1998), “Transparency International 1998, Corruption Perceptions Index” www.gwdg.de/~uwvw/Q&A.html
- ³⁷ J. G. Lamsdorff (1998), “Sources for the 1998 CPI” www.gwdg.de/~uwvw/FD1998.html
- ³⁸ IMD (1999), “Methodology” **The World Competitiveness Yearbook 1999**, www.imd.ch/wcy/methodolgy.html
- ³⁹ IMD (1998), “How Do Countries Compete?” **The World Competitiveness Yearbook 1998**, www.imd.ch/wcy/competitiveness.html
- ⁴⁰ UNDP (1996), **Human Development Report**, New York: Oxford University Press, ss. 1-12, 124-129.
- ⁴¹ UNDP (2005), **Human Development Report**, New York: Oxford University Press.